

موقعیت پناهگاه‌ها یا گریزگاه‌های امن منطقه سکونت خود (مثلا پارک‌ها یا سوله‌ها) را برای مواقع بحرانی شناسایی کنید.

استان‌های آلوده بارانی می‌شود

مدیر کل پیش‌بینی و هشدار سریع سازمان هواشناسی با اشاره به افزایش غلظت آلاینده‌های شهرهای صنعتی طی امروز (پنجشنبه) از نفوذ سامانه بارشی به استان‌های زنجان، قزوین، البرز، تهران و سمنان در روز آینده خبر داد. احد وظیفه در این باره گفت: «سکون نسبی هوا سبب افزایش غلظت آلاینده‌های جوی و کاهش کیفیت هوا در برخی شهرهای صنعتی و پر جمعیت می‌شود. روز پنجشنبه علاوه بر تقویت ناپایداری و تشدید بارش در مناطق ذکر شده، دامنه‌عالی این سامانه به بخش‌هایی از جنوب، مرکز، غرب سواحل دریای خزر و استان‌های واقع در دامنه‌های جنوبی البرز مثل زنجان، قزوین، البرز، تهران و سمنان نیز گسترده خواهد شد.» به گفته وظیفه، این سامانه بارشی سبب ابرناکی، بارش باران، وزش باد و در مناطق جنوبی رعد و برق و در مناطق کوهستانی و سردسیر بارش برف می‌شود.

شهروند | دریاچه داشت بزرگ می‌شد؛ چنان بزرگ

که کم مانده بود زمین‌های کشاورزی را در خود غرق کند. اعتراض کردند که «چرا کسی جلوی این آب را نمی‌گیرد؟» دهه ۶۰ بود. «در روزنامه‌ها مدیریت منابع آب و سازمان آب متهم شدند که برای کنترل آب کاری نکرده‌اند» و پیشروی دریاچه، کشاورزان را تهدید کرده است. این بود که «شروع کردند به سد ساختن و راه آب را گرفتند» و وسعت بزرگ دریاچه کم کم رو به خشکی رفت. کی باورش می‌شود که این داستان دریاچه ارومیه باشد؟ هست. یک روز بزرگ شدنش تهدید بود و امروز خشکیدنش. حالا یکی از مدیران شرکت آب منطقه‌ای استان آذربایجان غربی، ایستاده روبه روی سد حسنلو- که البته سهم مستقیمی از آن به دریاچه نمی‌رسد- از اخبار آن روزهای روزنامه‌ها، اسناد و مکاتبات درباره بزرگی دریاچه می‌گوید.

پیشتر، این طور که دبیر دفتر تلفیق ستاد احیای دریاچه ارومیه گفته بود، قبل از سد سازی‌های عمده در حوضه آبریز این منطقه، کشت از نوع گندم و زراعی بود و البته تنباکو و انگور. اما با احداث سد ها و استفاده از آب ذخیره آنها الگوی سطح کشت تغییر کرد؛ انگور و تنباکو تبدیل شد به سیب و چغندر قند: «آب در دسترس بود و نوع کشت از زراعت به باغ تغییر کرد. با تغییر الگوی کشت در منطقه و افزایش سد سازی‌ها حجم آب ورودی به دریاچه کاهش یافت و در نهایت خشک شدن دریاچه ارومیه رقم خورد.» درصد کمی از آب سد حسنلو سهم صنعت و مابقی برای کشاورزان است. این آب قبلا بدون محدودیت مخرج کشت چغندر قند، یونجه، گندم، ذرت و حبوبات و اینها می‌شد، اما از چهار سال پیش با محدودیت بیشتر. مصرف کشاورزی کمتر شده و آب بیشتری از رودخانه گذار به دریاچه ارومیه می‌رسد.

احوال امروز دریاچه ارومیه، پیامد چند دهه توسعه نامتوازن و ناپایدار و برداشت بی‌رویه از منابع آب است. علاوه بر نوسانات اقلیمی و کاهش ۱۸ درصدی بارش، کشت ناصحیح کشاورزی و گرایش به تولید محصولاتی با مصرف بالای آب مقصرانی هستند که دریاچه را پیش چشم همه خشکانده‌اند؛ پیش چشم کشاورزان چغندر قند، روستاییانی که آبادی‌شان را ترک کرده‌اند و مردمی که نگران از غبارهای نمکین برخاسته از زمین‌های خشک، ناامیدانه از بل میانگدر شهید کلاتری عبور می‌کنند. جدا از این که برای احیای دریاچه ارومیه تا به امروز آب کدام سد ها و رودها به آن سرازیر شده، نریختن آب کافی به دریاچه دلیل کاهش تراز، سطح و حجم آن در سال‌های اخیر است.

از آخرین احوال دریاچه

بر اساس گزارش بارندگی تجمعی شرکت مدیریت منابع آب ایران، حوضه آبی دریاچه ارومیه نسبت به سال آبی گذشته ۲۶.۱ درصد کاهش داشته است. آخرین آمار احوال دریاچه هم مربوط به هفتم آذر ماه جاری است و نشان می‌دهد وسعت دریاچه ارومیه در حالی به هزار و ۷۸۳ کیلومتر مربع رسیده که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته ۶۱ کیلومتر مربع افزایش دارد. علاوه بر این تراز دریاچه هم نسبت به کمترین سطح ثبت شده برای آن ۳۰ سانتی متر افزایش یافته، هزار و ۲۷۰ متر و ۳۲ سانتی متر و ۵ سانتی متر بیشترین مدت مشابه سال پیش. پیش از تصمیم برای احیای دریاچه ارومیه هر سال ۴۰ سانتیمتر تراز آن کاسته می‌شد، اما این روند حالا متوقف شده است.

چغندر و دربی آبی

آذربایجان غربی با این همه درد بی‌آبی و خشکیدن دریاچه ارومیه، قطب تولید چغندر قند کشور است. این طور که یک ماه پیش رئیس جهاد کشاورزی استان گفته، امسال حدود ۳۰ هزار و ۶۵۲ هکتار از اراضی زراعی آذربایجان غربی زیر کشت محصول چغندر قند رفته است. از این میزان تنها ۷۰۰ هکتار در خارج از حوضه آبریز

گزارش ویژه «شهروند»؛ الگوی کاشت در حوضه دریاچه ارومیه را چه کسی رعایت نمی‌کند؟

انگور و تنباکو رفتند، چغندر آمد

بگیرد. ساخت کارخانه با مصوبات ستاد تناقض دارد.»

جواد محمدی، مدیر بهره‌برداری از تأسیسات آبی و برقی شرکت آب منطقه‌ای استان آذربایجان غربی می‌گوید: «صلى ترین هدف ایجاد این سد تامین آب اراضی بهبود و قسمتی از اراضی توسعه شهرستان نقده است؛ حدود ۸۵۰۰ هکتار اراضی بهبود و ۵ هزار و ۳۰۰ هکتار اراضی توسعه‌ای که جهاد کشاورزی آبیاری تحت فشار ایجاد کرده و وسیله ۳ پمپاژ آبرسانی می‌شود.» به گفته او بر اساس الگوی کشت اولیه‌ای که جهاد کشاورزی در طراحی شبکه دیده بود، انواع محصولات؛ چغندر قند، یونجه، گندم، ذرت و حبوبات و جو بر اساس تناوب کشتی که پیش‌بینی کرده بودند، تولید می‌شد، اما از سال آبی ۹۳-۹۲ بر اساس سیاست‌های ستاد احیای دریاچه ارومیه، محدودیت‌هایی در الگوی کشت شبکه حسنلو ایجاد شده است: «با همکاری جهاد کشاورزی و ستاد احیای شده الگوی کشت به طرف محصولات کم‌آب هدایت شود، به طوری که در سال ۹۴-۹۳ حدود ۴ میلیون مترمکعب آب به ۳۵۰۰ هکتار دادیم.» پیش از این سیاست‌های کاهش مصرف اعمال نمی‌شد، اما حالا این میزان در سال جاری به ۱۵ میلیون مترمکعب کاهش پیدا کرده است: «یعنی سال آبی ۹۷-۹۶ فقط ۱۵ میلیون مترمکعب به شبکه آب دادیم، البته شاید ۳ میلیون هم به کلز آب بدهیم و بشود ۱۸ میلیون، اما در نهایت علت این کاهش تغییر الگوی کشت بوده؛ در سال جاری کشت چغندر به هیچ وجه نداشتیم، ذرت نداشتیم و فقط غلات بوده و کلز که از اواخر شهریور تا همین آب شد.»

صرفه‌جویی سد حسنلو به نفع دریاچه ارومیه

بیشتر از دو سال پیش که مصب رودخانه گذار جای (رودی که آب سد حسنلو را تامین می‌کند) در محل تخلیه به دریاچه لایروبی شد، آبگیری نکردن مخزن سد حسنلو باعث شد جریان آب از گذار جای به دریاچه ارومیه بریزد. حالا اما قرار بر این است که این سد با تغییر الگوی کشت به کمک دریاچه بیاید. سد مخزنی حسنلو در فاصله ۲۱ کیلومتری شهرستان نقده است، در سال ۱۷۹۷ آبگیری شد و از سال ۸۵ به شبکه آب می‌دهد. حجم مخزنش ۹۴ میلیون مترمکعب است و طول تاجش ۵۵۰ متر، ارتفاع سد از بستر ۱۰۲ متر است و از بی ۱۲۶ متر.

است. دلیل کاشت این میزان چغندر بیرون از حوضه، بالا بودن نیاز آبی چغندر قند و مشکلات حوضه آبریز دریاچه ارومیه اعلام شده است.

استاندار هم در مرداد ماه خبر داده بود که قرار بر کاهش سطح زیست کشت چغندر است. اما در آمارهای هم گفته بود که «در سال زراعی جاری ۲۵ میلیون تن چغندر قند در آذربایجان غربی تولید شده که فقط ۱۵ میلیون تن آن در کارخانجات داخلی مصرف می‌شود.» او به حرف‌های این را هم اضافه کرده بود که با این آمار، محصولی همانند چغندر که مصرف بالای آب دارد، نباید کشت شود.

«در حوضه آبریز میان‌دو آب، نقده، ارومیه و مهاباد چهار کارخانه چغندر قند داریم و یکی دیگر هم در راه است. خود وزارت جهاد کشاورزی کار ساخت این کارخانه را شروع کرده.» فرهاد سرخوش، مدیر دفتر استانی ستاد احیای دریاچه ارومیه در آذربایجان غربی این را می‌گوید. از برنامه‌های جهاد کشاورزی پیوسته که تولید در استان آن قدری هست که بشود کارخانه‌ها را تغذیه و البته قدری هم صادر کرد. ستاد احیای این روند را قبول ندارد. میزانی که ستاد برای کشت چغندر در نظر گرفته، یکونیم میلیون تن است. سرخوش می‌گوید: «کارخانه‌های استان می‌توانند یکونیم میلیون تن چغندر در سال از کشاورزان تحویل بگیرند و ما بیش از این میزان، برای خروج از استان هم مجوز نمی‌دهیم. پارسیال ۳۰۰ هزار تن اضافه کردند و از استان بیرون بردند، اما امسال تأکید کرده‌ایم که کل حوضه آبریز ۱۲ هزار و ۶۰۰ هکتار باید کشت کنند. این میزان همان یکونیم تن مورد نیاز کارخانه‌های استان را تأمین می‌کند.» او این را هم می‌گوید که به کارخانه جدید چغندر قند مجوز فعالیت نخواهد داد: «نه مجوز خواهیم داد و نه برایش میزان تعریف می‌کنیم که چغندر تحویل

روایتی از کارگران روزمزد

در جاده‌ای که به سمت مهاباد می‌رود، زمین‌های کشاورزی از چغندر پر است. کشاورزان و کارگران روزمزد آنجا حاضرند. «قاسم» یکی از آنهاست که در زمین یک هکتاری‌اش ایستاده و خودش اهل دمیرچی، یکی از روستاهای نقده است.

امسال آب برای کشاورزی کافی بود؟

خیلی کم بود، خیلی. چاه زده‌ایم در پایین دست. هر خانه‌ای یک چاه دارد. بعضی وقت‌ها دو خانوار یک چاه دارند.

بقیه اهالی روستا هم چغندر کاشته‌اند؟

همه‌مان چغندر کاشته‌ایم. اما کارخانه همه محصولاتمان را نمی‌خرند. ما می‌کاریم و ورو می‌دستمان می‌ماند.

به کارخانه نقده می‌فرشید؟

کارخانه نقده نمی‌گیرد. امسال هم یک ماه بسته شد. می‌رویم ارومیه، خوی و پیرانشهر. آن‌جا خوب می‌خرند. پارسال ۷ میلیون داشتیم و حالا ۳ میلیون پول موند.

کشت سال بعد هم چغندر است؟

این که تمام شد سال بعد کدو و گندم و جو می‌کاریم. اگر امسال چغندر نکاریم، سال بعد گندم نمی‌آورد.

از کشت امسال تا چقدر چغندر در آمد؟

هکتاری ۵ تا ۷۰ تن.

اگر کارخانه نخرد چه می‌کنید؟

چه کار می‌توانیم بکنیم؟ قرار داد داریم با کارخانه. اصلا کارخانه به خاطر چغندر ما درست شده، اما پولش نمی‌رسد. پول نمی‌دهند. معمولاً هر تن ۳۰۰ هزار تومان می‌دهند. زیاد پولی برای خودمان نمی‌ماند. سهم کارگر را هم می‌دهیم. زحمتش هم زیاد است.

چغندر ها را بهار کاشته‌اند. بذر را از خود کارخانه می‌گیرند، نه از بازار. «کیلویی ۵۰۰ هزار تومان، هر هکتار دو کیلو بذر می‌برد. قاسم سال دیگر در زمینش گندم می‌کارد.

که به وسیله یک کانال آب آور، سد را تغذیه می‌کند. این آب برای سال بعد ذخیره می‌شود. یعنی امسال حدود ۸۵ میلیون مترمکعب آب از رودخانه گذار به دریاچه آب فرستاده‌ایم. اگر می‌خواستیم کل آب کشاورزان را تأمین کنیم، آبگیری سسد از این حجم بیشتر و آبی که به دریاچه می‌فرستادیم، کمتر می‌شد.» به گفته او جهاد کشاورزی مجاز است به اندازه مصرف کشاورزی از رودخانه گذار آبگیری کند. قبلاً اما اینطور نبود. تمام ۹۴ میلیون مترمکعبی که در سد پر می‌شد، به کشاورزی می‌رسید، اما حالا ستاد احیای دریاچه ارومیه میزان آب را کنترل می‌کند. با مصرف کمتر آب به قصد کشاورزی، آب بیشتری از رودخانه به دریاچه تشنه می‌رسد. مصرف صنعت هم از آب سد حسنلو ۴ ده میلیون مترمکعب است، یعنی ۴۰۰ هزار مترمکعب در سال.

مدیر بهره‌برداری از تأسیسات آبی و برقی می‌دهد که دو سه سال است که از سد حسنلو حقابه چهار تالاب هم تأمین می‌شود: آق قلعه، کُر که سنگ، طالقان و یادگار لو. «۲۲ میلیون مترمکعب آب مورد نیازشان را از محل صرفه‌جویی تأمین کردیم.» با وجود اصلاح اهداف این سد و اختصاص آب به تالاب‌ها و دریاچه ارومیه، هر چند از نگاه محمدی در کاهش آب ورودی به دریاچه تأثیری به وجود نیارده است: «اگر بتوانیم فقط به اندازه‌ای که معاش کشاورز تأمین شود، آب برادریم، برای دریاچه مشکلی به وجود نمی‌آید. مشکل ما این است که برداشت و آبیاری بی‌رویه انجام می‌شود.» به گفته او پایین آوردن مصرف آب از سوی کشاورزان اتفاقی است که در حسنلو افتاده و باقی کشاورزان هم شاهدند که این کار شدنی است.

عکس نوشت

صف‌های طولانی دریافت سیلندر گاز در زابل

حدود یک هفته است که مردم سیستان با مشکل کم‌گازی مواجهند و این موجب شده تا هر روز و اغلب صبح‌های زود، صف‌های طولانی از مردم کپسول به دست در اطراف میدان‌های شهرستان زابل ایجاد شود، کمبود گاز باعث ایجاد اختلال در زندگی روزمره و نارضایتی مردم شده و آنها خواستار رفع هر چه سریع‌تر این مشکلند.

